

EBEVEYN GÖZÜNDEN İKİ DİLLİ OLMANIN ÇOCUĞUN İLETİŞİM BECERİSİNE ETKİSİ¹

Dr. Öğr. Üyesi Gülay TEMİZ²
Yasemin KARAGÖZ³

ÖZET

İki dil kullanmanın çocuğun gelişimine olumlu etkileri olduğu kadar olumsuz etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada, ebeveyn gözünden iki dil kullanmanın çocuğun iletişim becerisine ve aile içindeki iletişime olumlu ve olumsuz etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmaya gönüllülük esasına göre seçilen 20 ebeveyn dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan iletişimin tanımı, iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine ve aile içindeki iletişime olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin soruların bulunduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ebeveynler iletişimi; “duygu ve düşünce aktarımı”, “anlamak ve anlatmak”, “anlaşmak” ve “geçim kaynağı” temaları altında tanımlamışlardır. Ebeveynler iki dil kullanmanın çocukların bir dilde karşılığı olmayan sözcüğü diğer dilde kullanarak kendilerini tam olarak ifade etmesini, diğer bireyler ile daha kolay anlaşabildiklerini ayrıca dünya üzerinde daha fazla kişiyle iletişim kurabilmelerini sağladığını ifade etmişlerdir. İki dil kullanmanın çocuğun iletişim becerilerine ebeveynlerin çoğu olumsuz bir etkisinin olmadığını belirtirken olumsuz etkisinin olduğunu düşünen ebeveynler ise çocuklarının dilleri tam öğrenemediğini ve bazı durumlarda karıştırdıklarını, akıcı bir şekilde konuşamadıklarını ifade edip, dolayısıyla çocuklarının iletişim kurmada zorluk yaşadığını dile getirmişlerdir. Ebeveynler iki dil kullanmanın çocuklarının kendilerine yardım etmesini, karşılıklı etkileşim içinde olmalarını ve daha iyi ifade etmelerini sağlayarak aile içi iletişimi olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çoğu iki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumsuz bir etkisinin olmadığını ifade ederken bazı durumlarda birbirlerini anlayamadıklarından ve duyguyu aktaramadıklarından söz eden ebeveynler de olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, İki Dillilik, Çocuk, İletişim Becerisi.

¹ Bu makale 28-30 Mayıs 2022 tarihleri arasında düzenlenen ASEAD 9. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Böl., ORCID ID: 0000-0002-8428-8966, gtemiz@selcuk.edu.tr

³ Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Böl., ORCID ID: 0000-0003-1541-8090, karagozyasemin5@gmail.com
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 22/11/2022–Kabul Tarihi/Accepted: 15/04/2023

THE EFFECT OF BEING BILINGUAL THROUGH THE PARENT'S EYES ON THE CHILD'S COMMUNICATION ABILITY

ABSTRACT

It is known that using two languages has negative effects as well as positive effects on the development of the child. In this study, it is aimed to examine the positive and negative effects of using two languages from the parent's point of view on the communication skills of the child and communication within the family. In this context, 20 parents selected on a voluntary basis were included in the research. In the study, a semi-structured interview form was used as a data collection tool with questions about the definition of communication created by the researchers and the positive and negative effects of using two languages on children's communication skills and communication within the family. The obtained data were analyzed by content analysis method. According to the findings of the research, parents define communication under the themes as; "transfer of feelings and thoughts", "understanding and explaining ", " understanding/ compromise " and "livelihood". Parents have stated that using two languages allows children to fully express themselves by using the word that does not have a counterpart in one language in the other language, to understand other individuals more easily, and to communicate with more people in the world. While most parents stated that using two languages did not have a negative effect on the child's communication skills, parents who thought that their children could not learn the languages fully and, in some cases, confused them, could not speak fluently, and therefore their children had difficulty in communicating. Parents have stated that using two languages positively affects communication within the family by enabling their children to help themselves, interact and express themselves better. While most parents stated that using two languages did not have a negative effect on communication within the family, there were also parents who mentioned that in some cases they could not understand each other and could not convey emotion.

Keywords: Parent, Bilingualism, Child, Communication Skills.

GİRİŞ

İnsan, çevresiyle ve diğer insanlarla sürekli bir etkileşim halinde olup diğerlerine iletiler gönderen ve onlardan iletiler alıp bunları yorumlama ve anlamlandırma kabiliyetine sahip olan sosyal bir varlıktır. Bu bağlamda iletişim, insanların dış dünyayı algılayarak iç dünyalarında anlamlı iletilere dönüştürdükleri ve bunları da paylaştıkları vazgeçilmesi imkânsız bir kavramdır. Başka bir ifadeyle iletişim; duygu, düşünce, bilgi, haber ve becerilerin paylaşılması ve ortak bir paydada birleştirilmesidir. İnsanoğlu sahip olduğu iletişim becerileri ile hem yaşamı hem de toplumsal ilişkileri canlı tutmaktadır. Bu yönüyle iletişim, dış dünyayı yorumlayarak bireysel varlıkların farkına varılmasını, belli bir kültürün ve toplumun üyesi olup sosyalleşmeyi ve toplumdaki ilişkilerin düzenlenmesini sağlamaktadır (Sever, 1998; Yalçın ve Şengül, 2007).

İletişim; psikoloji, sosyoloji, antropoloji, pedagoji ve dilbilim gibi alanlarla ilişkisi olan, birçok ögeyi içinde barındıran bir kavram ve belirli araçlar kullanılarak gerçekleştirilen bir eylemdir. İletişim araçları dil, jest ve mimik gibi doğal araçlar olabileceği gibi televizyon, internet, gazete gibi insan eliyle oluşturulan kitle iletişim araçları da olabilir. İnsanın var olduğu dünyayı anlamasını ve anlatmasını sağlayan iletişim aracı da dildir. İnsan, çevresini ve toplumun geliştirdiği kültürel birikimini dil aracılığıyla anlamlandırmayı sağlar (Sever, 1998; Çakır, 2005).

Kişinin diğerleriyle iletişim kurmasını, dileklerini ve isteklerini ifade etmesini, yaşadıklarını, tecrübelerini, fikir ve düşüncelerini paylaşmasını sağlayan dil, hayatın merkezinde önemli bir konuma sahiptir (Gökdağ ve Sarı, 2021). Dil, kültürün bir yansıması olup öğrenilen etkinliklerin tümüdür ve dilin ortak ve evrensel özelliklerden biri de iletişimdir (Yapıcı, 2004).

Geniş bir yelpazeye sahip olan bu iletişim aracından faydalanmak için sistemi tam olarak öğrenmek gerekmektedir. Dil gelişimi aşamalarını normal olarak tamamlayan fakat yaşadıkları ortamda iki dil birden konuşulan ve bunu işiten kişiler doğuştan iki dilli olarak büyür (Öncül ve Öztürk, 2019). Ancak insanlar yalnızca tek bir dilin kullanıldığı ortamda kalmayabilir. İki veya daha fazla dilin kullanıldığı ortamlarda da yaşamlarını sürdürebilirler. Dolayısıyla gündelik yaşamda sürekli olarak iki dil kullanılması söz konusuysa iki dillilikten bahsedebilir (Günay, 2016).

İnsanlar arası iletişim ve etkileşim sonucunda dil kavramında ortaya çıkan olgulardan biri olan iki dillilik kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Lewandowski (1984) iki dilliği, kişinin iki dile aynı oranda hâkim olup ikinci dilde kendisini ana dilindeki kadar iyi ifade edebilmesi şeklinde tanımlamıştır. Kielhöfer ve Jonekeit (1998) ise uygulamada iki dili dönüşümlü olarak kullanabilmeyi iki dillilik, bu uygulamayı gerçekleştiren kişilerin de iki dilli olarak adlandırabileceğini belirtmiştir (akt. Oruç, 2016).

Çocukluk yıllarında ikinci dil ediniminin çocuk üzerindeki etkileri noktasında birçok görüş bulunmaktadır. Anadilinden farklı bir dil edinen çocuğun, hangi durumlarda hangi dili kullanması gerektiği konusunda duyarlılığının oluşması, kiminle, nerede, ne zaman, hangi dilde iletişim kurması gerektiğine karar vermesinin düşünme becerilerini geliştirdiği şeklinde görüşler söz konusudur. Ayrıca sosyal iletişimde bir dilden ikinci dile geçmenin ve konuşma dilini değiştirmenin düşünce esnekliği sağlayacağı ve bunun da hareket ile yaratıcılık becerisini artıracığı ifade edilmektedir (Çetintaş ve Yazıcı, 2016).

Bilginin aktarılması ve bilimsel süreçlerin düzenlenmesinde kolaylaştırıcı bir araç olan iki dilliğin çocuğun gelişimi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirtilse de iki dilde gösterilen performansın bireye özgü sorunları ve zorlu yanları olduğu konusunda da görüşler bulunmaktadır. İki kültürün içinde büyüyen çocuklar kişilik ve uyum sorunları yaşayabilirler. (Yazıcı, 2003). İki dilli öğrencilerin tek dilli öğrencilere kıyasla okuduğunu anlamada daha fazla zorlandıkları, iki dilliliğini kullanamayan, iki dilli olduğu kabul edilmeyen ve baskı gören çocukta ciddi problemlerin ortaya çıktığı yönünde görüşler de söz konusudur (Günay, 2016; Kızıltaş ve Kozikoğlu, 2020; Şengül ve Yokuş, 2021).

Bu çalışmada, ebeveyn gözünden iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumlu ve olumsuz etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumlu etkileri nedir?
2. İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumsuz etkileri nedir?
3. İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumlu etkileri nedir?
4. İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumsuz etkileri nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine ve aile içindeki iletişime olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin ebeveyn görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşmeciye büyük hareket ve yargı serbestliği veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu hem kendileri hem de çocukları iki dil kullanan 20 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	11	%55
	Erkek	9	%45
Doğdukları ülke	Türkiye	12	%60
	Almanya	2	%10
	Hollanda	3	%15
	İsveç	2	%10
	İsviçre	1	%5
Ana dil	Türkçe	18	%90
	Almanca	1	%5
	Flemenkçe	1	%5
İkinci dil	Türkçe	2	%10
	Almanca	4	%20
	Flemenkçe	7	%35
	İsveççe	6	%30
	İngilizce	1	%5
En sık konuştukları dil	Türkçe	12	%60
	Flemenkçe	3	%15
	İsveççe	5	%25
İlk çocukluk döneminin geçtiği ülke	Türkiye	10	%50
	Almanya	3	%15
	Hollanda	3	%15
	İsviçre	1	%5
	İsveç	3	%15

Öğrenim durumu	Ortaokul	3	%15
	Lise	10	%50
	Üniversite	6	%30
	Lisansüstü	1	%5
Çocuk sayısı	1 çocuk	2	%10
	2 çocuk	14	%70
	3 çocuk	3	%15
	4 çocuk	1	%5
Çocuğunun/çocuklarının doğduğu ülke	Türkiye	1	%5
	Almanya	5	%25
	Hollanda	7	%35
	İsveç	7	%35
Toplam		20	%100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 11'i (%55) kadın, 9'u (%45) erkektir. 12'si (%60) Türkiye'de, 2'si (%10) Almanya'da, 3'ü (%15) Hollanda'da, 2'si (%10) İsveç'te ve 1'i (%5) İsviçre'de doğmuştur. Ana dilleri ile ilgili yöneltilen soruya 18 katılımcı (%90) Türkçe, 1 katılımcı (%5) Almanca, 1 katılımcı (%5) ise Flemenkçe yanıtını vermiştir. İkinci dilleri ile ilgili yöneltilen soruya 2 katılımcı (%10) Türkçe, 4 katılımcı (%20) Almanca, 7 katılımcı (%35) Flemenkçe, 6 katılımcı (%30) İsveççe ve 1 katılımcı (%5) İngilizce yanıtını vermiştir. En sık konuştukları dilleri ile ilgili yöneltilen soruya 12 katılımcı (%60) Türkçe, 3 katılımcı (%15) Flemenkçe, 5 katılımcı (%25) İsveççe yanıtını vermiştir. Katılımcılara ilk çocukluk (0-6 yaş) dönemlerinin nerede geçtiğiyle ilgili yöneltilen soruya 10 katılımcı (%50) Türkiye, 3 katılımcı (%15) Almanya, 3 katılımcı (%15) Hollanda, 1 katılımcı (%5) İsviçre ve 3 katılımcı (%15) İsveç yanıtını vermiştir. 1 katılımcı öğrenim durumunu lisansüstü (%5), 6 katılımcı (%30) üniversite, 10 katılımcı (%50) lise ve 3 katılımcı (%15) ortaokul olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 2'si (%10) bir çocuğu, 14'ü (%70) iki çocuğu, 3'ü (%15) üç çocuğu ve 1'i (%5) 4 çocuğu olduğunu belirtmiştir. 1 katılımcı (%5) çocuğunun/çocuklarının Türkiye'de, 5 katılımcı (%25) Almanya'da, 7 katılımcı (%35) Hollanda'da ve 7 katılımcı (%35) İsveç'te doğduğu bilgisini vermiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacılar tarafından ebeveynlere yönelik beş soruluk bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu sorular “iletişimin tanımı, iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine ve aile içi iletişime olumlu ve olumsuz etkileri”nden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcılara ulaşmak amacıyla hazırlanan görüşme formu Google Forms sayfasına aktarılmıştır ve katılımcılardan gönüllülük için izin alınmıştır. Alınan veriler, daha önceden belirlenen katılımcı kodlarına göre şifrelendirilmiş ve kodlar “Katılımcı” kısaltması kullanılarak K1, K2, K3, K4, K5.... şeklinde ifade edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Veri dosyası okunarak ilgili temalar belirlenmiştir. Verilen yanıtlar içerik açısından değerlendirilerek beş başlık (iletişimin tanımı, iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine ve aile içindeki iletişime olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin görüşler) altında toplanmıştır.

Her bir başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler belirlenmiş ve tekrarlanma sıklıklarına yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde dağılımları ile gösterilmiştir.

Araştırma Etiği

Yapılan çalışma Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2022/04 sayılı, 2022/356 karar nolu gerekli izin alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulguların analizine yer verilmiştir.

Tablo 2'de iki dil kullanan ebeveynlerin iletişimin tanımına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2: İletişimin Tanımına İlişkin Görüşler

Temalar	f	%
Duygu ve düşünce aktarımı	9	%45
Anlamak ve anlatmak	5	%25
Anlaşmak	5	%25
Geçim kaynağı	1	%5
Toplam	20	%100

İletişimin tanımına ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 2. incelediğinde ebeveynlerin iletişimi 4 tema altında tanımladığı görülmüştür. Bu temalar duygu ve düşünce aktarımı, anlamak ve anlatmak, anlaşmak ve geçim kaynağı temalarıdır. Ebeveynlerden 9'u (%45) iletişimi "duygu ve düşünce aktarımı", 5'i (%25) "anlamak ve anlatmak", 5'i (%25) "anlaşmak" ve 1'i (%5) "geçim kaynağı" teması altında tanımlamıştır. Ebeveynlerin iletişimi en çok duygu ve düşünce aktarımı teması altında ifade ettiği görülürken bunu anlamak ve anlatmak ile anlaşmak temaları takip etmektedir. K1 iletişimi "İnsanların birbirine karşı duygu ve düşüncelerini aktarmasıdır." şeklinde tanımlarken K6 iletişimi "İnsanların birbiriyle bağ kurmasıdır." şekilde ifade etmiştir. Bununla birlikte iletişimin farklı tanımlarını yapmış katılımcılar da olmuştur. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir:

K2: Bana göre iletişim, karşıdaki kişiyle konuşup onu anlamaktır. Kendini doğru ifade etmek için iletişim çok önemli bir faktör taşıyor.

K13: Kendini ifade etmek ve karşı tarafı anlamaktır.

K14: Bana göre iletişim, herhangi bir canlı ile yakınlaşmaktır.

Ebeveynlerin iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumlu etkisi hakkındaki görüşlerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: İki Dil Kullanmanın Çocukların İletişim Becerileri Üzerinde Olumlu Etkisine İlişkin Görüşler

Temalar	f	%
Gelişimin desteklenmesi	11	%55
Anlaşılmak	3	%15
Dünya vatandaşı olma	3	%15
Akademik başarı	3	%15
Toplam	20	%100

İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumlu etkisine ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 3. incelediğinde katılımcıların görüşlerinin 4 tema altında ifade edildiği görülmektedir. Bu temalar gelişimin desteklenmesi, anlaşılmak, dünya vatandaşı olma ve akademik başarı temalarıdır. Ebeveynlerin 11'i (%55) iki dil kullanmanın çocuklarının gelişiminin desteklenmesinde önemli bir faktör olduğunu, 3'ü (%15) daha iyi anlaşıldığını, 3'ü (%15) dünyada kendini daha fazla ifade edebilme imkanına sahip olduğunu ve 3'ü (%15) akademik alanda daha başarılı olduklarını ifade etmiştir. Bu konuda ebeveynlerin bazı görüşleri şu şekildedir:

K1: Bazı Almanca kelimelerin tam olarak Türkçe karşılığı yok ve tabii ki tersi de olabiliyor. Bu durumlarda kendini tam olarak anlatabildiği kelimeyi istediği dilde kullanıyor.

K2: İki dil konuşabilen çocuklar çok avantajlı. İki veya daha fazla ülkede rahatlıkla kendilerini ifade edebiliyorlar.

K5: İki dil konuşan çocukların özgüvenleri daha yüksek oluyor.

K9: İki dil bilen çocuklar her iki dilden insanlarla iletişim kurabiliyorlar.

K11: Bir dil bir insan, iki dil iki insandır.

Tablo 4'te ebeveynlerin iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumsuz etkisi hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 4: İki Dil Kullanmanın Çocukların İletişim Becerilerine Olumsuz Etkilerine İlişkin Görüşler

Temalar	f	%
Olumsuz etkisi yok	9	%45
Dilleri karıştırma	4	%20
Tam öğrenememe	6	%30
Akıcı konuşamama	1	%5
Toplam	20	%100

İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumsuz etkisine ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 4. incelediğinde katılımcıların görüşlerinin 4 tema altında ifade edildiği görülmektedir. Bu temalar olumsuz etkisi yok, dilleri karıştırma, tam öğrenememe ve akıcı konuşamama şeklindedir.

Ebeveynlerin 9'u (%45) iki dil kullanmanın çocuklarının iletişim becerilerini olumsuz etkilemediğini belirtirken 4 ebeveyn (%20) dilleri karıştırdığını, 6 ebeveyn (%30) çocuklarının iki dili de tam olarak öğrenemediğini ve 1 ebeveyn (%5) akıcı konuşmadığını ifade etmiştir. Bu gibi durumların çocuklarının iletişim kurmada zorluk yaşamasına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir:

K1: Cümle kurarken Almanca başlayıp Türkçe bitirebiliyor. Ya da Türkçe cümle kuruyor ama aklına gelmeyen kelimeleri Almanca olarak araya sıkıştırıyor. Bu şekilde kolayca kaçarak iki dili de %100 düzgün konuşuyorlar. Eğer karşısındaki kişi bu dillerin birini bilmiyorsa iletişim de de zorluk yaşıyabiliyor.

K4: 10 yaşına kadar iki dil arasında karışık kullanımlar oluyor. Bazen anlatmak istediğini tam ifade edemiyor.

K3, K5: Olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.

K12: Biraz zorlanıyorlar. Bazen o dilde o ne demekti, bu dilde bu ne demek gibi arada kalıyorlar. Dolayısıyla karşısındaki ile tam bir iletişim kuramıyor.

Tablo 5: İki Dil Kullanmanın Aile İçindeki İletişime Olumlu Etkilerine İlişkin Görüşler

Temalar	f	%
Aileye yardım	7	%35
İfade etme becerisi	7	%35
Karşılıklı etkileşim	4	%20
Etkisizlik	2	%10
Toplam	20	%100

İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumlu etkisine ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 5. incelediğinde katılımcıların görüşlerinin 4 tema altında ifade edildiği görülmektedir. Bu temalar aileye yardım, ifade etme becerisi, karşılıklı etkileşim ve etkisizlik şeklindedir. Ebeveynlerin 7'si (%35) iki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumlu etkisi noktasında çocuklarının kendilerine yardımcı olduğunu, 7'si (%35) ifade etme becerisini geliştirdiğini ve birbirlerini daha iyi anlayabildiklerini, 4'ü (%20) karşılıklı etkileşim içinde olmalarını sağladığını ve 2'si (%10) iki dil kullanmanın aile içindeki iletişime farklı bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Ebeveynler ikinci dile çocuk kadar hâkim değilse çocuklarının kendilerine yardımcı olduklarını belirtmiş ve bu konuyla ilgili görüşünü “K5: Biz de çocuğumuz sayesinde yaşadığımız ülkenin dilini onlardan öğrenebiliyoruz.” şeklinde dile getirmiştir. İki dil bildikleri için birbirlerini daha iyi anladıklarını düşünen ebeveynler ise görüşünü “K15: İki dili de konuşabildiğimiz için daha kolay anlaşabiliyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Konuyla ilgili farklı görüşleri olan katılımcılar da olmuştur. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir:

K1: Çocuklarımız kreşte ya da okulda yaşadığı olayları bize Almanca anlatabiliyor, yani yaşadığı dilde. Türkçeye çevirmek zorunda kalmıyor.

K2: Ebeveynlerde eksik olan dil daha çabuk öğrenebiliyor.

K14: Türkiye’de doğan bir kişi olarak ben de çocuklardan Almanca kelime öğreniyorum.
K17: Her iki lisanda da kendimizi ifade edebildiğimiz için birbirimizi daha iyi anlıyoruz.

Tablo 6: İki Dil Kullanmanın Aile İçindeki İletişime Olumsuz Etkilerine İlişkin Görüşler

Temalar	f	%
Olumsuz etkisi yok	10	%50
Anadili unutma	5	%25
Anlaşamama	4	%20
Duygu aktaramama	1	%5
Toplam	20	%100

İki dil kullanmanın çocukların aile içindeki iletişime olumsuz etkisine ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 6. incelediğinde katılımcıların görüşlerinin 4 tema altında ifade edildiği görülmektedir. Bu temalar olumsuz etkisi yok, anadili unutma, anlaşamama ve duygu aktaramama şeklindedir. Ebeveynlerin 10’u (%50) iki dil bilmenin aile içindeki iletişime olumsuz bir etkisinin olmadığını düşünürken, 5’i (%25) çocuklarının anadilini unutmaya başladığını, 4’ü (%20) birbirleriyle anlaşamadıkları durumların söz konusu olduğunu ve 1’i (%5) duygularını aktaramamaya sebep olduğunu belirtmiştir. İki dil kullanmanın bazı durumlarda birbirini anlayamamaya sebep olduğunu “K14: Bazen çocuğumu anlamıyorum, o da bana Türkçe anlatamıyor.” şeklinde ifade ederken “K2: Bizim aile içindeki iletişimimize olumsuz bir etkisi *olmadı.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bununla birlikte farklı görüşlerini dile getiren katılımcılar da olmuştur. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir:

K6: Çocuğumuz tam aksanlı ve güzel cümle kullanamıyor. Dolayısıyla bazen anlaşamıyoruz.

K12: Bazı durumlarda duyguyu anlamak zor oluyor. Türkçe konuşunca farklı, yabancı dili konuşunca farklı bir duygu oluyor.

K18: Bütün aile iki dili tam bilmezse iletişimde problem yaşıyor.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada ebeveyn gözünden iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine ve aile içi iletişime olumlu ve olumsuz etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Ebeveynlerin iletişimi 4 tema altında tanımladığı görülmüştür. Bu temalar duygu ve düşünce aktarımı (9 ebeveyn), anlamak ve anlatmak (5 ebeveyn), anlaşmak (5 ebeveyn) ve geçim kaynağı (1 ebeveyn) temalarıdır. Ebeveynler, iletişimi en çok duygu ve düşünce aktarımı teması altında tanımlamıştır. Bunu anlamak ve anlatmak ile anlaşmak temaları takip etmektedir. Türk Dil Kurumu (2022), iletişimi duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme şeklinde tanımlarken Üstün (2005), iletişimi iki kişinin duygu, düşünce ve bilgilerini paylaşarak birbirini anlaması şeklinde ifade etmektedir.

Bu noktada katılımcıların çoğunluğunun iletişimi, duygu ve düşüncelerin aktarımı teması altında tanımlanmış olması da diğer tanımlarla benzerlik göstermektedir. Ayrıca katılımcıların iletişimi anlamak ve anlatmak ile anlaşmak temaları altında tanımlaması da iletişimin bir döngü içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumlu etkisine ilişkin ebeveyn görüşleri 4 tema altında toplanmıştır. Bu temalar gelişimin desteklenmesi (11 ebeveyn), anlaşılma (3 ebeveyn), dünya vatandaşı olma (3 ebeveyn), akademik başarı (3 ebeveyn), temalarıdır. Ebeveynler, iki dilli olmanın çocukların kendilerini tam olarak ifade edebilmesini, karşısındaki tarafından daha kolay anlaşılabilmesini, olaylara farklı açıdan bakabilmesini, farklı becerilerin desteklenmesini, dünyada kendini ifade edip diğer insanlarla rahat bir iletişim kurabilmesini ve akademik alanda daha başarılı olabilmesini sağladığını belirtmiştir. Banko Bal vd. (2020), okul öncesi dönemdeki iki dilli çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerini incelediği çalışmasında, iki dil kullanmanın çocukların dünya vatandaşı olmalarını sağlayıp diğer ülkedeki kişilerle iletişim kurmalarına katkısının olduğunu ve özgüvenlerinin arttığını ifade etmişlerdir. Ayrıca çocukların dil gelişiminin de olumlu etkilendiğini ve buna bağlı olarak çocukların kendini daha kolay ifade edebildiklerini belirtmiştir. Yılmaz (2014), iki dilli bireyin hem ana dilini hem de öğrenmiş olduğu ikinci dili yetkin bir şekilde kullanabilmesinin içinde bulunduğu toplumla bütünleşmesini ve iletişime açık bir tavır içinde olmasını sağladığını dile getirmiştir. İki dilli Türk çocuklarının iki dilli olmanın faydaları ile ilgili görüşlerinin incelendiği bir çalışmada ise çocukların iki dil bilmenin insanlarla anlaşırken faydası olduğunu ve akademik alanda girecekleri sınavlarda daha başarılı olacaklarını düşündükleri görülmüştür (Eyüp ve Güler, 2020). Yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmanın bu sonucunun literatürle tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

İki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine olumsuz etkisi noktasında 9 ebeveyn olumsuz bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Fakat 6 ebeveyn çocukların iki dili de tam öğrenemediğini, 4 ebeveyn bazı durumlarda dilleri karıştırdığını ve 1 ebeveyn akıcı konuşmadığını ifade edip bu durumlarda çocukların karşısındakiyle iletişim kurmada zorlandığını belirtmiştir. Cummins (2001)'e göre çocuklar, ana dillerinde öğrenmiş oldukları kelimeleri ikinci dillerine transfer edebilir veya tersi durumda söz konusu olabilir. Şengül ve Yokuş (2021), İsveç'te yaşayan iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme ve kullanma durumlarına ilişkin veli görüşlerini araştırdığı çalışmasında, iki dil kullanmaya bağlı olarak çocukların yaşadıkları sosyalleşme sorunlarına ilişkin Türk çocuklarının sosyal çevreyle etkili bir iletişim kuramadıkları, buldukları topluma yabancılaştıkları ve buna bağlı olarak özgüvenlerinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Bir başka çalışmada ise iki dilli olmanın ortaya çıkardığı problemler içinde çocukların, iki dili karıştırmaktan yana sıkıntılar yaşadıkları, evde ve okulda farklı dil kullanmanın kendileri için zorluk oluşturduğu ve bazen kelimeleri untabildikleri şeklinde görüşleri olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca çocukların okula başladıktan sonra hayatlarına ikinci dilin girmesiyle bu dilleri konuşmaya mecbur hissetmelerinin çocuklar üzerinde psikolojik baskı oluşturduğu ve bazı olumsuz durumların meydana geldiği ifade edilmiştir (Eyüp ve Güler, 2020).

Banko Bal vd. (2020), yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çocuğun bazen hangi kelimeyi söyleyeceğini bilemediğini, kendini ifade etme süresinin düştüğünü ve bunun sonucunda çocuğun kendini yetersiz hissettiğini düşündüklerini belirtmiştir. Bir başka çalışmada ise Almanya'daki iki dil kullanan Türk çocukların okuma olgunluk düzeyi Türkiye'de yaşayan tek dilli çocuklardan daha düşük bulunmuştur (Yazıcı, 1999). Almanya, Norveç ve Avusturya'daki göçmen Türk çocukları, Türkiye'deki çocuklara göre daha düşük dil puanlarına sahip olduğu görülmüştür (Yazıcı, 2003). Bu noktada araştırmanın sonucunun desteklendiği görülmektedir.

İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumlu etkileri incelendiğinde ebeveynlerin 7'si çocuklarının kendilerine dil öğrenme konusunda yardımcı olduklarını, 7'si düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirdiğini, 4'ü karşılıklı etkileşim içinde olup birbirlerini daha iyi anladıklarını ve 2'si farklı bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Eyüp ve Güler (2020), yaptığı çalışmada, çocukların insanlara yardımcı olmak ve özellikle aileleri ikinci dile kendileri kadar hâkim değilse onlara yardımcı olabildikleri için iki dil bilmenin faydalı olduğunu düşündükleri sonucunu ortaya koymuştur.

İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime olumsuz etkileri incelendiğinde 10 ebeveyn bu durumun aileyi olumsuz etkilemediğini dile getirirken 5 ebeveyn çocuklarının ana dillerini unuttukları, 4 ebeveyn bazı durumlarda kendilerini ifade edemeyip bu durumun birbirleriyle anlaşabilmelerini ve 1 ebeveyn de duygularını aktarmayı engellediği görüşündedir. Cummins (2001), ergenlik dönemindeki çocukların ana dillerindeki yetersizlik sebebiyle aileleriyle duygusal çatışma yaşama ve eviyle okulu arasında uyum problemleri görülme olasılığının arttığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak iki dil kullanmanın çocukların iletişim becerilerine hem olumlu hem de olumsuz etkileri söz konusudur. İki dil bilmek çocukların gelişimini desteklemekte, özgüvenlerini artırmakta ve olaylara farklı bakış açısından bakabilmeyi sağlamaktadır. İki dil kullanan çocuklar, bir dilde karşılığı olmayan sözcüğü diğer dilde kullanarak kendilerini daha net bir şekilde ifade edebilmektedir ve dünyada farklı yerlerdeki kişilerle iletişim kurabilmektedir. Böylece iki dil kullanmak çocukların iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Fakat çocukların iki dil arasında sıkışıp kalma, diller arası karışık kullanım ve karşısındaki kişinin konuştuğu dili bilmediği zamanlarda anlaşılma durumunun çocuğun iletişim becerilerini olumsuz etkilediği de görülmektedir. İki dil kullanmanın aile içindeki iletişime, ebeveynlere dil öğrenme konusunda yardımcı olma, karşılıklı etkileşim içinde olabilmeyi sağlama ve daha iyi birbirlerini anlayabilme noktasında katkısı olurken bazı durumlarda duyguyu aktaramamaya ve kelimeleri yanlış kullanarak anlaşamamaya sebep olmaktadır.

ÖNERİLER

- Bu araştırma 20 katılımcı ile sınırlıdır. Daha fazla katılımcıyla farklı boyutlar üzerinde çalışmalar yapılabilir.

- İki dil kullanan çocuklar ile diğer çocukların iletişim becerilerinin karşılaştırıldığı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- İki dilli çocukların ebeveynlerine iki dilliliğin desteklemesi ve bazı olumsuz etkilerin önüne geçebilmek adına çeşitli eğitimler verilmelidir.

Araştırma Etiği

Yapılan çalışma Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2022/04 sayılı, 2022/356 karar nolu gerekli izin alınmıştır.

KAYNAKÇA

- BANKO BAL, Ç., Ketenci Tona, F. M. & Akman B. (2020). Okul öncesi dönemdeki iki dilli çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin iki dillilik ile ilgili görüşleri. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(3), 1695-.
- CUMMİNS, J. (2001). Bilingual Children's Mother Tongue: Why is it Important for education? Sprogforum, 7(19), 15-20
- ÇAKIR, H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (19), 71-96. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/erusosbilder/issue/25118/265210>
- ÇETİNTAŞ B. G. ve Yazıcı Z. (2016). Erken Çocukluk Döneminde Anaokulu ve Anasınıflarında İki Dilli Eğitim Uygulamaları ve Deneyimleri Üzerine Öğretmen Görüşleri. Akdeniz insani bilimler dergisi, 6(2),173-187 DOI: <https://doi.org/10.13114/MJH.2016.292>
- EYÜP, B. ve Güler E. B., (2020). İki Dilli Türk Çocukların Dil Tercihleri ve Bu Tercihlerinin Sebepleri: Londra Örneği", Researcher, c. 8, sayı. 3, ss. 1-24.
- GÜNAY, V. D. (2016). İki Ya Da Çok Dillilik ve Avrupa Toplumunu. Turkophone, 2 (1), 68-72 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkophone/issue/18995/200501>
- GÖKDAĞ, H. ve Sarı, H. (2021). Dil ve İletişim Yetersizliğine Sahip Çocukların Dil Edinim Süreçleri. PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (2), 105-115. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Pesausad/Issue/64327/951143>
- KARASAR, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım
- KIZILTAŞ, Y. ve Kozikoğlu, İ. (2020). İki Dilli Öğrencilerin Okuduğunu Anlamada Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Durum Çalışması. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8(4), 1568-1584.
- ORUÇ, Ş. (2016). Ana Dili, İkinci Dil, İki Dillilik, Yabancı Dil. The Journal of Academic Social Science Studies. 4. 279-279. 10.9761/JASSS3411.
- ÖNCÜL, V. ve Öztürk, S. (2019). Çocuk Dil Gelişiminde İki Dillilik (Çince-Türkçe Örnekleme). Mecmua, (7), 44-61. DOI: 10.32579/mecmua.523575
- SEVER, S. (1998). Dil ve iletişim (Etkili yazılı ve sözlü anlatım). Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 31(1).
- ŞENGÜL, K. ve Yokuş, Y. (2021). İsveç'te Yaşayan İki Dilli Türk Çocuklarının Türkçe Öğrenme ve Kullanma Durumlarına İlişkin Veli Görüşleri. Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar, 5(17), 15-32.
- TÜRK Dil Kurumu. (2021). Büyük Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden erişildi.

- ÜSTÜN, B. (2010). Çünkü İletişim Çok Şeyi Değiştirir!, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 8(2): 88-94.
- YALÇIN, S. K., ve Şengül, M. (2007). Dilin İletişim Süreci İşerisindeki Rolü ve İşlevleri. Electronic Turkish Studies, 2(2).
- YAPICI, Ş. (2004). Çocukta Dil Gelişimi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi Issn: 1303-5134
- YAZICI, Zeliha (1999). Almanya ve Türkiye'de Anaokuluna Devam Eden 60-76 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Gelişimi ile Okuma Olgunluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi. Ankara
- YAZICI, Z. (2003). Yurt Dışında Yaşayan Okulöncesi Dönemdeki Göçmen Türk Çocuklarının Anadil Gelişim Düzeyleri ve Anadilini Kazanım Sorunları. 13. Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kongresi, Ankara.
- YILMAZ, M. Y. (2014). İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu. Turkish Studies Volume 9 Issue 3 1641-1651 DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6216>